

Vygotsky – en kort indføring

Af Trond Kristoffersen

Lev Semyonovich Vygotsky blev født i 1896 i byen Orsja i Hviderusland. Han gik hurtigt gennem skolesystemet og var allerede som 18-årig en højt uddannet intellektuel. Han studerede medicin og litteratur ved universitetet i Moskva 1913-1917 men var mest optaget af de humanistiske videnskaber. 1918-1924 opholdt Vygotsky sig i byen Gomel og brugte al sin tid på psykologien og pædagogikken. Fra 1924 bliver Vygotsky en markant størrelse i psykologien, og hans produktion er herefter enormt omfattende. Han dør alt for tidligt i 1934 af tuberkulose. På grund af forholdet mellem vesten og Sovjetunionen blev hans værker ikke videre kendt før i nyere tid. Piaget var nok ret overrasket over at opdage den noget barske kritik i bogen "Tænkning og sprog", længe efter at Vygotsky skrev den.

I dag er Vygotskys teorier en central del af teori om læringsprocesser og sprogudvikling.

Tænkningens og talens ophav – ifølge Vygotsky

Frem til to års alderen er tænkning og tale adskilt. Når disse to mødes, forandres barnets totale opførsel. Tænkningen bliver verbal, og talen bliver fornuftsmæssig. Man kan skelne mellem når børn bruger sproget som en overfladisk social interaktion, og når sproget mere bliver en struktur for barnets tanker. For at børn kan lære nye begreber og ordene kan give mening for barnet, må der opstå et problem, som ikke kan løses uden at nye koncepter formuleres. Dette er centralt for Vygotsky. Barnet lærer altså gennem erfaringer og møder med nye ting.

Vygotskys social-konstruktivisme

Kultur er den mest afgørende faktor for individets udvikling. For at studere børns udvikling må vi derfor studere et lands og en families kultur og disses påvirkning af barnet. Sproget bliver dermed centralt, fordi kulturen manifesterer sig i sproget. Man kan sige, at kulturen påvirker, *hvad* børn tænker, og *hvordan* de tænker.

Vygotsky mente, det var essentielt, at vi forstod relationen mellem tænkning og tale for at kunne forstå intellektuel udvikling. Sprog er ikke bare et udtryk for barnets erhvervede viden. Sproget bliver en ressource for tanken, som igen giver grundlag for sproglig udvikling. Han beskrev tre stadier i talens udvikling:

1. Social tale (ekstern tale)
Tale er på ingen måde relateret til intellekt eller tænkning. Barnet bruger talen til at påvirke andres adfærd og handlinger og til at udtrykke enkle følelser og behov.
2. Egocentrisk tale

Dette stadie er som en bro mellem den primitive tale og den offentlige sociale tale. Barnet kan ofte snakke til sig selv uafhængig af, om nogen hører på dem. De siger ting højt for at korrigere egen adfærd.

3. Indre tale

Dette er det sidste stadie i talens udvikling. Det handler om indre, lydløs tale. Vi bruger den indre tale for at styre vore tanker og adfærd. Den indre tale åbner for en verden af højere mentale funktioner som abstraktion og perception.

Den umiddelbare udviklingszone

Tanken om eksistensen af en "nærmeste udviklingszone" er central i Vygotskys arbejde. Kort fortalt er denne zone forskellen på det, barnet selv kan klare og det, barnet behøver hjælp til af andre. I denne zone ligger barnets næste udviklingspotentiale. Dermed kan man skelne mellem barnets *faktiske* udviklingsniveau; altså det barnet kan klare og forstå selv, og barnets *umiddelbare* eller *potentielle* udviklingsniveau. Det sidste er også noget barnet kan klare, men det behøver hjælp, vejledning eller assistance fra en anden person. Her bruger Vygotsky en metafor om at bygge stillads rundt om processen. Han var optaget af, at den voksnes intervention ikke måtte være invaderende eller overstyrende. Det er barnet, som skal gøre erfaringen med støtte fra den voksne.

Dermed forudsætter læring en social indstilling fra omgivelserne, sådan at børnene kan vokse ind i kulturen og det intellektuelle miljø, som omgiver dem. Vygotsky påpegede, at læring vækker en masse forskellige interne udviklingsprocesser, som kommer i spil og bruges af barnet i interaktion med mennesker i omgivelserne og særligt legekammerater. Dermed bliver omgivelsernes autenticitet og tiltrækning på børn væsentlig for sproglig udvikling. Denne type miljø er ikke nødvendigvis det, man har i et klasseværelse. Vygotsky lagde vægt på vigtigheden af leg i børns udvikling, f.eks. koblingen fra leg til begrebsudvikling og træning i abstraktion.